

สรุปและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับเวียดนาม

ประชาชนของทั้งสองประเทศลาวและเวียดนาม มีความสัมพันธ์ร่วมมือแบบบ้านใกล้เรือนเคียงอย่างสนิทแนบแน่นกันมาแต่ช้านาน ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 ลาวและเวียดนามถูกรุกรานและครอบครองโดยต่างชาติตลอดระยะดังกล่าว ประชาชนของทั้งสองประเทศก็ได้ร่วมกันลุกขึ้นต่อสู้โดยไม่ยอมจำนนและสามารถได้ชัยชนะเป็นขั้น ๆ ตลอดมา ปัจจัยที่สำคัญที่น่าพาให้ทั้งสองประเทศได้รับชัยชนะคือ การสนับสนุนและช่วยเหลือกันจนกลายเป็นความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งและสืบทอดกันมาถึงทุกวันนี้ ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้วันได้รับการปรับปรุงและเสริมสร้างขยายขึ้นเรื่อยๆ รัฐบาลทั้งสองประเทศได้เอาใจใส่ต่อความร่วมมือกันโดยรอบด้านในทุกๆขอบเขตบนจิตใจแห่งความสามัคคีและมิตรภาพ ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์-เทคนิคระหว่างสองประเทศนับวันยังมีคุณภาพและประสิทธิผลสูง โดยเฉพาะนับแต่ที่ได้ลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างสองประเทศในปี ค.ศ. 1977 เป็นต้นมา

พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเป็นผู้ให้กำเนิดแก่มิตรภาพความสามัคคีแบบพิเศษและความร่วมมือรอบด้านระหว่างประชาชนลาวและเวียดนามการประชุมครั้งที่หนึ่งของคณะกรรมการศูนย์กลางพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนในปี ค.ศ. 1930 ได้ยืนยันว่าการปฏิวัติในแต่ละประเทศในอินโดจีนไม่สามารถตัดแยกความสัมพันธ์ออกจากกันได้เนื่องมาจากประเด็นพิเศษทางด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจการเมือง ประชาชนของทั้งสองประเทศซึ่งมีแผ่นดินติดต่อกัน เคยมีความสัมพันธ์และช่วยเหลือกันมาแต่ช้านานอยู่ในระบบเศรษฐกิจ-การเมือง-สังคมเดียวกัน ดังนั้นในภารกิจแห่งการต่อสู้และทับบ้างแยกจากการปกครองของพวกล่าเมืองขึ้นนั้น จะไม่สามารถเอาชัยชนะได้ถ้าหากว่าประชาชนลาว-เวียดนามไม่สามัคคีกันและไม่ดำเนินการต่อสู้อย่างผสมผสานกัน

นับตั้งแต่การกำเนิดพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนในปี ค.ศ. 1930 โดยท่านโฮจิมินห์เป็นผู้ก่อตั้งและเป็นผู้นำนั้นได้ให้การศึกษาอบรมและชุบเลี้ยงจิตใจของประชาชนลาวและเวียดนาม ยิ่งผูกพันความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของความเป็นมิตรร่วมอุดมการณ์อย่างแนบแน่น ท่านโฮจิมินห์ได้พูดว่า “สายสัมพันธ์ลาวและเวียดนาม” เป็น “กฎเกณฑ์ภาวะวิสัยแห่งการคงตัวและขยายตัวของการปฏิวัติของประเทศทั้งสอง

ในช่วงประวัติศาสตร์ 70 ปีที่ผ่านมาที่ร่วมกันต่อสู้เพื่อยึดคืนเอกราชให้แก่ประเทศชาตินั้นก็ในช่วงของการมีความสัมพันธ์กันเพื่อการต่อสู้โดยใช้กำลังทหาร การเมืองและการต่างประเทศของประชาชนทั้งลาวและเวียดนาม ด้านการทหารทั้งสองชาติได้ประสานสมทบกันอย่างแนบแน่นในสนามรบตามยุทธศาสตร์ร่วมกัน มีการแบ่งหน้าที่กันในแต่ละสนามรบ แต่ละพื้นที่ ที่พิเศษคือการประสานสมทบระหว่างสนามรบทั่วประเทศลาวในปี ค.ศ. 1953-1955 กับสนามรบทั่วประเทศเวียดนาม โดยเฉพาะการรบที่เดือนเบียนฟูที่นำเอาชัยชนะที่เป็นประวัติศาสตร์มาให้ประชาชนทั้งสองชาติ อีกด้านหนึ่งคือชัยชนะของการรบเพื่อปลดปล่อยพวกเวียดนามใต้ในปี ค.ศ. 1975 ส่วนของประชาชนลาวนั้นการต่อสู้ทางด้านการเมืองได้ทำให้สองประเทศมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งที่แสดงออกมากว่า ในวันที่ 12 ตุลาคม 1945 ประเทศลาวได้ตั้งรัฐบาลลาวอิสระและประกาศความเป็นเอกราชและอิสรภาพต่อชาวโลก และวันต่อมารัฐบาล สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามซึ่งได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามแล้วได้ส่งสารมาแสดงความยินดีสนับสนุนและประกาศรับรัฐบาลเอกราชของลาวอย่างเป็นทางการทันที โดยเฉพาะด้านการต่างประเทศ ลาวและเวียดนามมีความสัมพันธ์ทางด้านการทูตด้วยกันมาตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1962 ซึ่งได้ช่วยเกื้อหนุนทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและลาวนับวันที่จะเข้าใจกันมากขึ้น ภายหลังเมื่อประเทศทั้งสองได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์ในปี ค.ศ. 1975

ภายหลังจากทั้งสองประเทศได้รับการปลดปล่อยอย่างสมบูรณ์แล้วทั้งสองประเทศได้ก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ที่ประชาชนสองชาติยังมีเงื่อนไขผูกพันความสามัคคีความร่วมมือช่วยเหลือกันในทุกๆด้านบนพื้นฐานความเสมอภาค และต่างฝ่ายต่างมีผลประโยชน์นั้น ต่อมาในวันที่ 18 กรกฎาคม 1977 สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างลาวและเวียดนามได้รับการลงนามร่วมกันโดยผู้นำของทั้งสองชาติที่เวียงจันทน์ นครหลวงของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

เนื้อความในสนธิสัญญามิตรภาพ และความร่วมมือลาว-เวียดนามเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ยืนยันความจริงใจและความเป็นเอกภาพทางด้านแนวทางของทั้งสองประเทศ บางตอนของสนธิสัญญาได้เขียนไว้ว่า “การเพิ่มทวีความสามัคคีและความร่วมมือที่ยาวนานในทุกๆด้านระหว่างลาว-เวียดนามนั้นเป็นการตอบสนองความมุ่งมาดปรารถนาและผลประโยชน์แห่งการคงดำรงไว้ของประชาชนแต่ละประเทศในภารกิจปกป้องรักษาเอกราชแห่งชาติและการก่อสร้างสังคมนิยม

บนพื้นฐานสนธิสัญญาดังกล่าวทั้งสองประเทศถือว่าเป็นปัญหายุทธศาสตร์ร่วมกันของสองชาติเป็นปัญหาช่วยเกื้อหนุนทุกๆขอบเขตความร่วมมือและประสานความร่วมมือกัน โดยเฉพาะด้านการต่างประเทศและความสัมพันธ์ในระดับสากลของทั้งสองประเทศ

ช่วงครึ่งหลังทศวรรษ 1980 สถานการณ์ระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป โดยแต่ละประเทศต่างผ่อนคลายความยึดมั่นทางอุดมการณ์ลงและหันมาพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกยังถูกท้าทายจากพลังเสรีนิยมแบบชาติตะวันตก และไม้อาจให้ความช่วยเหลือแก่เวียดนามและลาวได้เท่าเดิม ในสภาวะเช่นนี้ เวียดนามและลาวไม่อาจพึ่งพาค่ายสังคมนิยมแต่เพียงด้านเดียวได้อีกต่อไปแต่ต้อง "พึ่งพาอาศัยกันและกัน (interdependence) กับประเทศนอกค่ายสังคมนิยมมากขึ้น

การปฏิรูปเศรษฐกิจภายใต้นโยบาย Doi Moi ของเวียดนาม หรือ New Thinking ของลาวในปี ค.ศ. 1986 จะพยายามประเมินศักยภาพทางเศรษฐกิจและความมุ่งหวังสอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น

จินตนาการใหม่ได้รับอิทธิพลทางแนวคิดมาจาก "เปเรสตรอยกา-กลาสนอสต์" (perestroika-glasnost) ของสหภาพโซเวียตในขณะนั้น แนวคิดเปเรสตรอยกา-กลาสนอสต์ ได้เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1985 เมื่อนายมิกฮาอิล กอร์บาชอฟ ได้เข้ารับตำแหน่งเลขาธิการใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์สหภาพโซเวียตต่อจากนายคอนสแตนติน เซอร์เนนโก เมื่อ 11 มีนาคม 1985 และในวันที่ 12 มีนาคม 1985 นาย มิกฮาอิล กอร์บาชอฟ ได้กล่าวสุนทรพจน์ครั้งสำคัญต่อคณะกรรมการกลางของพรรค ซึ่งเขาได้กล่าวถึงแนวคิดและสาระสำคัญของแนวคิด เปเรสตรอยกา-กลาสนอสต์ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการแพร่ขยายแนวคิดดังกล่าวอย่างกว้างขวางในกลุ่มประเทศสังคมนิยม โดยเฉพาะกลุ่มในค่ายของสหภาพโซเวียตในเวลาต่อมาซึ่งรวมถึงเวียดนามและลาวด้วย

สถานการณ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในทศวรรษที่ 1990 ได้เปลี่ยนแปลงไปมากด้วยปัจจัยภายนอกหลายประการ ดังเช่นการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจการเมืองภายในของสหภาพโซเวียตนับตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1980 และการเจริญเติบโตของเงินทั้งทางเศรษฐกิจและการทหารที่ทำให้ประเทศเล็ก ๆ ต้องรวมกลุ่มกันและเนื่องจากกระแสของโลกไร้พรมแดน การตั้งกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคอื่นๆ ดังเช่น เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North American Free Trade Area หรือ NAFTA) กลุ่มสหภาพยุโรป (European Union) เป็นต้น

ปัจจัยข้างต้นเหล่านี้เป็นปัจจัยภายนอกที่มีส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้เวียดนามและลาวเข้าร่วมกลุ่มกับอาเซียน

สำหรับปัจจัยสำคัญภายในของเวียดนามที่เป็นที่มาของการเข้าร่วมกลุ่มอาเซียนนั้น ได้แก่

ความต้องการที่จะอาศัยอาเซียนที่จะเป็นตัวเอื้ออำนวยหนึ่งให้เวียดนามเดินไปสู่ความสำเร็จในการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ การปรับระบบเศรษฐกิจไปสู่ระบบเศรษฐกิจการตลาด และความต้องการที่จะใช้อาเซียนเป็นประตูที่จะนำเวียดนามไปสู่การเข้าร่วมกลุ่มกับกลุ่มเศรษฐกิจอื่นๆ เช่น ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation หรือ APEC) และองค์การการค้าโลก (World Trade Organization หรือ WTO) เป็นต้น

สถานการณ์ในสหภาพโซเวียตและในยุโรปตะวันออก ความไม่ไว้ใจทั้งของอาเซียนและเวียดนามในภัยคุกคามจากจีนในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 เป็นเหตุผลประการหนึ่งที่น่าเวียดนามไปสู่การลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในระหว่างการประชุมสุดยอดครั้งที่ 4 ซึ่งมีขึ้นระหว่างวันที่ 27-28 กุมภาพันธ์ 1992 ที่สิงคโปร์ พร้อมกับการลงนามของลาว การลงนามในสนธิสัญญาดังกล่าวนี้ ได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์ของการสิ้นสุดของสงครามเย็นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของเวียดนามที่มีขึ้นในเดือนกรกฎาคม 1995 ได้สะท้อนให้เห็นสภาพและสถานการณ์ในภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไป แม้การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของเวียดนามจะไม่ใช่ว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้แต่การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของเวียดนามนี้ได้สวนทางกับวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการก่อตั้งกลุ่มอาเซียนในปี ค.ศ. 1967 ซึ่งได้แก่การต่อต้านประเทศสังคมนิยมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง จีนและเวียดนามในทศวรรษที่ 1960

การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของเวียดนามเป็นการยอมรับข้อผูกพันของการเปิดกว้างทางเศรษฐกิจและข้อผูกพันของการคงไว้ซึ่งการปฏิรูปเศรษฐกิจและการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของเวียดนามซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้และการทำความเข้าใจกับกฎระเบียบใหม่ของระบบเศรษฐกิจการตลาด อันจะเป็นการเตรียมตัวที่จะก้าวไปสู่ระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่อไป

ความพยายามปรับตัวของลาวที่สำคัญในการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในปี ค.ศ. 1997 ก็คือการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศ ด้วยการดำเนินนโยบายต่างประเทศและเศรษฐกิจใหม่ภายใต้ันโยบาย “จีนคนาการใหม่” ลาวได้ตัดสินใจลงนามสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือของประเทศในเอเชียอาคเนย์ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia) (ซึ่งประกาศใช้เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 1976) ในเดือนกรกฎาคม 1992 ลาวจึงได้รับสถานะเป็นผู้สังเกตการณ์ของอาเซียน จนกระทั่งได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนอย่างสมบูรณ์ในปี ค.ศ. 1997

ในยุคสงครามเย็น เมื่อลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ค.ศ. 1975 แล้ว ลาวได้จัดตั้งระบบสหกรณ์หรือระบบการผลิตรวมขึ้น ปรากฏว่ามีได้ทำให้เศรษฐกิจของลาวขยายตัวได้เพียงพอกับความต้องการภายในประเทศ ยังต้องพึ่งพาความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากประเทศในค่ายสังคมนิยม และภายหลังจากการเสื่อมสลายของลัทธิคอมมิวนิสต์และการสิ้นสุดของสงครามเย็น ลาวต้องเริ่มทบทวนนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศของตนในปี ค.ศ. 1986 โดยเรียกนโยบายนี้ว่า“จินตนาการใหม่”นอกจากนี้ลาวได้ปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ จีน ไทย พม่า อาเซียน สหรัฐอเมริกา และกับยุโรปตะวันตกอื่นๆ เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและขยายการลงทุนจากต่างประเทศ เพราะผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของลาวไม่ได้อยู่เฉพาะค่ายสังคมนิยมเท่านั้นการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศดังกล่าวมีผลให้อาเซียนพิจารณาขอรับให้เวียดนามและลาวลงนามในสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือของประเทศไทยในเอเชียอาคเนย์ ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 4 ณ ประเทศสิงคโปร์ ในเดือนมกราคม โดย “ประกาศแห่งสิงคโปร์ปี 1992” การดำรงสถานะผู้สังเกตการณ์อาเซียน ลาวจึงได้เข้าร่วมประชุมในสถานะผู้สังเกตการณ์กับกลุ่มประเทศอาเซียนเป็นครั้งแรก ในการประชุมครั้งที่ 26 ที่สิงคโปร์ทำให้บรรยากาศทางการเมืองดีขึ้น ความต้องการฟื้นฟูประเทศอย่างเร่งด่วนในทุกๆด้านสามารถได้รับการตอบสนองที่ดีจากประเทศเพื่อนบ้านในสมาคมอาเซียน

ลาว ได้เข้าร่วมการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนครั้งที่ 27 ในฐานะผู้สังเกตการณ์อาเซียน เมื่อเดือนกรกฎาคม 1994 ที่กรุงเทพฯ ในการประชุมครั้งนี้ ลาวได้ขอขยายความร่วมมือและขอความช่วยเหลือจากอาเซียนในสาขาต่างๆ 9 สาขา ได้แก่ ธนาคาร การเงิน การคลัง การจัดการด้านการลงทุน การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง การส่งเสริมการท่องเที่ยว การวางแผน และการปฏิบัติงานตามแผน การบริหารรัฐกิจและการฝึกอบรมข้าราชการ โดยอาเซียนจะเป็นผู้ให้หรือช่วยเหลือจากความร่วมมือจากประเทศอื่นๆรวมทั้งองค์การเพื่อการพัฒนาของสหประชาชาติให้เข้าร่วมร่วมมือกับอาเซียนในการช่วยเหลือลาว นอกจากนี้ลาวยังได้เสนอที่จะเข้าร่วมคณะกรรมการใน 4 สาขาหลัก ได้แก่สาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสาขาสิ่งแวดล้อม สาขาการจัดการปัญหาค้นหาสาเหตุ และสาขาวัฒนธรรมและสารสนเทศ และได้หารือถึง กระบวนการที่ลาวจะเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน

จนกระทั่งการประชุมรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศอาเซียนครั้งที่ 28 ที่บันดาร์ เสรี เบกาวัน (สิงหาคม 1995) ได้มีพิธีรับเวียดนามเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนประเทศที่ 7 อย่างเป็นทางการ ท่านสมสะหวาด เหล่งสะหวัด รัฐมนตรีต่างประเทศลาวยืนยันต้องการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของอาเซียนในปี ค.ศ. 1997 โดยไม่มีการขอเงื่อนไขใดๆ ที่จะให้อาเซียนผ่อนปรนข้อตกลงของตนให้กับลาว

ในที่สุดลาวก็ได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนอย่างสมบูรณ์ ในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 30 ในวันที่ 23 กรกฎาคม 1997 ที่กัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย

ประวัติศาสตร์แห่งการต่อต้านจักรวรรดินิยมฝรั่งเศสและอเมริกาของประชาชนลาวและประชาชนเวียดนาม ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงความสามัคคีที่ซื่อสัตย์และบริสุทธิ์ สายสัมพันธ์แบบพิเศษระหว่างสองพรรคฯ สองรัฐฯ และประชาชนของสองประเทศจึงเป็นประเด็นที่มีความหมายต่อชะตากรรมของทั้งสองประเทศและของประชาชนลาวและเวียดนาม

บนเส้นทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวประชาชนเวียดนามภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามและประชาชนลาวภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้ก้าวไปแบบเคียงบ่าเคียงไหล่กัน สามัคคีและร่วมมือกันอย่างแนบแน่น นำใจสามัคคีสู้รบและความร่วมมือระหว่างสองพรรคฯ สองประเทศและประชาชนเวียดนามและลาว ซึ่งมีท่านโฮจิมินห์ ท่านไกสอน พมวิหาน บรรดาผู้นำปฏิวัติและบรรพบุรุษของสองชาติที่ได้ปกป้องรักษามานั้น เป็นหนึ่งในบรรดาปัจจัยที่นำเอาชัยชนะมาสู่ภารกิจการปฏิวัติของลาวและเวียดนามได้อย่างพร้อมเพรียงกัน

ในการให้คำสัมภาษณ์ แกนนำหนังสือพิมพ์ “ประชาชน” ของลาว เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 1989 ที่นครหลวงเวียงจันทน์ เนื่องในโอกาสที่คณะผู้แทนชั้นสูงของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามมาเยี่ยมเยือนแบบมิตรภาพ ท่านไกสอน พมวิหาน อดีตประธานพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้กล่าวว่า “พวกข้าพเจ้ายังจำได้ดีในเวลาที่ลุงโฮจิมินห์ยังมีชีวิต ลุงฯ ได้ต้อนรับพวกข้าพเจ้าอย่างสนิทสนมอยู่ที่เรือนของลุงที่सानอย” เมื่อสนทนาเกี่ยวกับความร่วมมือ ระหว่างสองพรรคฯ สองรัฐฯ และประชาชนสองชาตินั้น ลุงฯ และพวกข้าพเจ้าต่างก็เห็นพ้องกันว่า นอกจากจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสองพรรคฯ ที่มีอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ และระหว่างสองรัฐ สังคมนิยมที่มีบ้านใกล้เรือนเคียงกันแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างสองพรรคฯ และประชาชนสองประเทศของเรายังเป็นความสัมพันธ์ที่สนิทแน่นที่ไม่เหมือนกับประเทศอื่นในโลก ลุงโฮฯ พูดว่า “พวกเราต้องเรียกเรื่องความสัมพันธ์ดังกล่าวว่า เป็นความสัมพันธ์แบบพิเศษ” จากคำแถลงดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ท่านโฮจิมินห์ เป็นคนแรกที่น่าคำศัพท์นี้มาใช้ ที่ถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและลาวเป็นความสัมพันธ์แบบพิเศษ

ประเด็นใดบ้างที่ถือได้ว่า “พิเศษ”

ประการแรก ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ลาวและเวียดนามเป็นประเทศบ้านใกล้เรือนเคียง มีเส้นชายแดนร่วมกันยาว 2,060 กิโลเมตร ประการที่สอง คือ ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ โดยเน้น

ประวัติศาสตร์ยุคใหม่ ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ทั้งสองประเทศได้ร่วมกันต่อต้านศัตรูเดียวกันมาอย่างต่อเนื่อง คือ ด้านการรุกรานครั้งที่หนึ่ง และครั้งที่สองของนักล่าเมืองขึ้นฝรั่งเศส ต่อมาคือ จักรวรรดิอเมริกา

นอกจากปัจจัยที่กล่าวมาแล้วเบื้องต้น ยังมีอีกปัจจัยหนึ่งที่น่าจะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ ในการสร้างสายสัมพันธ์แบบพิเศษ ลาว-เวียดนามที่ เรียกว่า “คุณธรรมแห่งชาติ” ซึ่งท่านหวู ฟาน กาว ได้เขียนไว้ใน “วารสารพิเศษมิตรภาพเวียดนาม-ลาวในปี ค.ศ. 2002” ดังนี้

1. เมื่อพบปะคนลาวเป็นครั้งแรก ก็จะเห็นนิสัยใจคอที่มีลักษณะเด่นคือ เป็นกันเอง ใจดี ใจบุญซึ่งแสดงออกทางใบหน้า เครื่องนุ่งห่ม คำพูดจา ทำให้ผู้มาใหม่รู้สึกอบอุ่นใจ นี่เป็นข้อสังเกตของชาวเวียดนามหลายคนที่ได้รับมอบหมายให้ลงไปทำงานตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในสมัยสงครามธรรมดาขณะธรรมดาได้แสดงให้เห็นในวรรณคดีพื้นบ้านของลาว บรรดาคำพังเพย สุภาษิต ล้วนแต่สอนคนลาวให้สร้างบุญ ละเว้นบาป ในครอบครัวไม่ค่อยเห็นสภาพที่สามี ภรรยา พ่อ แม่ ลูก ต่างกัน ในสังคมคนลาวมีการถ่อมถ่อมถ่อมตัว ไม่เอะอะ ไม่เบียดเบียนกัน หลีกเลียงการปะทะกัน

2. ใจกว้าง ชอบจะเข้าห่มเข้าพวก ก็เป็นอรรถาสัยที่เป็นลักษณะเด่นของคนลาว อาจพูดได้ว่า ใน 12 เดือนของปีหนึ่ง ทุกเดือนก็จะมีการฉลอง “คนลาวชอบที่จะทำบุญ”และเมื่อมีบุญก็มีการร้องรำ และไม่ค่อยมีชาติใดมีแบบเพื่อนรำพื้นบ้านที่มีลักษณะรวมหมู่ดังให้ทุก ๆ คนได้เข้าร่วมกัน ในการร่ายของชาวลาว ลาวเป็นประเทศเล็กแต่มีหลายเผ่าชนไม่ว่าจะเป็นลาวลุ่ม(ลาวทุ่งราบ) ลาวเทิง(เข้า) หรือ ลาวสูง(ลาวคอย) คนลาวถือว่าล้วนแต่เป็นเผ่าลาว นี้แสดงให้เห็นว่าคนลาวมีน้ำใจ สามัคคีอย่างสูง จากความสามัคคีในหมู่บ้าน สามัคคีในเผ่าชน สามัคคีในชาติไปถึงความสามัคคีในสากล

3. คนลาวมีน้ำใจเมตตาอารี รู้ภัย ไม่เกรี้ยวกราด ชาวลาวเป็นชาวพุทธ (ศาสนาอื่นๆ คือ คริสต์ อิสลาม ไม่เจริญในลาว) ประเทศลาวเป็นประเทศแห่งวัดวาอาราม หมู่บ้านใดก็มีวัด วัดเป็นสถานที่สำหรับบูชา เป็นที่พึ่งพระบรมโพธิสมภารทั้งเป็นที่ทำบุญทำทาน เป็นใจกลางที่รวมชาวบ้านเพื่อจัดบุญ และเมื่อมีบุญก็มีการรื่นเริง เพราะฉะนั้นวัดในลาวจึงติดแน่นกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวลาว ชาวลาวถือความสัมพันธ์กับเวียดนามเป็น “พิเศษ” กว่าประเทศอื่นๆ ทั้งที่ประเทศเหล่านั้น ก็เป็นประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง มีวัฒนธรรม และภาษา เสียงพูดคล้ายคลึงลาวกว่า (ดังเช่นคำพูดของชาวลาวคนหนึ่ง) ว่า “เวียดนามช่วยพวกเรารบกับฝรั่งเศส และขับไล่อเมริกา” นิสัยใจคอของคนลาวคือรู้บุญคุณของคนอื่น ไม่อวดบุญอวดคุณของตนเอง ในสมัยสงครามพิเศษเฉพาะระบบทางขนส่งยุทธ

ศาสตร์สายภูหลวงที่ลาวตกลงให้รถลำเดียวอาวุธและเสบียงอาหารของเวียคนามแล่นผ่านดินแดนของตนเพื่อดำเนินการกิจในการปลดปล่อยเวียคนามได้นั้น ประชาชนลาวได้เสียสละให้แก่การปฏิบัติของเวียคนาม การปฏิบัติอินโดจีนอย่างมากมาย ชาวลาวต้องทนรับกับระเบิดลูกกระสุนของอเมริกาที่ทิ้งลงดินแดนลาวเกือบสองล้านห้าแสนตัน แต่ประชาชนลาวไม่เคยอ้างบุญอ้างคุณ ไม่เคยเรียกร้องให้ชดเชยค่าเสียหาย

4. คนลาวมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซื่อสัตย์ บริสุทธิ์ คนลาวไม่กระตือรือร้นที่จะสร้างความรำรวยหากแต่ “พออยู่พอใช้”ก็เป็นการเพียงพอ แต่มีจิตใจกว้างขวางเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชาวลาวชอบแบ่งปันปัจจัยช่วยเหลือกันในหมู่บ้าน นอกจากรูปการ “นาวาน”ยังมีการช่วยเหลือกันเวลาปลูกบ้านสร้างเรือน หรือ งานศพ งานแต่งงาน บรรดาทหารอาสาสมัครเวียคนามในลาว ผู้ที่ทำหน้าที่อยู่ในเขตทุรกันดารล้วนแต่ได้รับความช่วยเหลือเจือจุนจากประชาชนลาวเสมือนดังพวกเขาเคลื่อนไหวยู่บ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง คนลาวชอบ “แสกลี๋ยว” “ผูกมิตร”ด้วยกัน และเมื่อเป็นเสี่ยว (เพื่อน) กันแล้วก็ซื่อสัตย์มีความบริสุทธิ์ใจต่อกันตลอดไป

5. รักความยุติธรรม ก็เป็นอุปนิสัย และคุณธรรมที่มีลักษณะเด่นของคนลาวซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนลาว ชาติลาวเป็นชาติ ๆ หนึ่งที่รักชาติตน รักเพื่อนบ้าน รักบ้านเกิดเมืองนอน รักประเทศชาติ

ส่วนคุณธรรมของชาวเวียคนามที่ส่งผลดีต่อสายสัมพันธ์ระหว่างสองชาติ คือ

1. ความมานะบากบั่นหมั่นเพียร อุตสาหพยายามในการทำงาน
2. จิตใจอดทนต่อความทุกข์ยาก การเสียสละในเงื่อนไขยุ่งยาก
3. ความเปิดเผย ประสานใจใจจาง ร่วมทุกข์ร่วมสุข
4. ความจริงใจ สัตย์ซื่อ บริสุทธิ์ต่อกัน
5. รู้ประมาณตน เข้าใจคนอื่น เคารพสิ่งที่ถูกต้อง

คุณธรรมเหล่านี้เผยให้เห็นโดยผ่านบรรดาทหารอาสาสมัคร ผู้เชี่ยวชาญเวียคนามที่อยู่ในลาวสมัยสงครามที่ทุกข์ยากลำบาก ประชาชนลาวเรียก นักรบเวียคนามเหล่านั้นว่า “อ้ายน้อง” “พี่น้อง” ส่วนบรรดาทหารอาสาสมัครเวียคนามเข้าใจคำโอวาทของท่านโฮจิมินห์ที่พูดว่า “ช่วยเพื่อนเหมือนช่วยตนเอง ช่วยเพื่อนตามวิถีของเพื่อน”ตามจิตใจดังกล่าวไม่เพียงแต่มีความเสียสละอย่างจริงใจต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้นหากยังพยายามศึกษา ค้นหาเท่าที่จะทำได้เพื่อช่วยเพื่อนให้ได้ดีที่สุด ตามจิตใจดังกล่าวก็จะไม่มีการอวดอ้างทะนงตัว อ้างบุญทวงคุณหรือคิดการใหญ่

ดังนั้นปัญหาคุณธรรมแห่งชาติเป็นปัจจัยพื้นฐานของความสัมพันธ์แบบพิเศษระหว่างลาวกับเวียดนาม เพราะถือว่าเป็นการบรรจบกันที่เป็นความโชคดีของสองชาติบ้านใกล้เรือนเคียง ทั้งนี้ก็เพราะว่าไม่มีชาติใดที่จะมีคุณธรรมเสมอดังกล่าว

โดยข้อเท็จจริงแล้ว ลาวพึ่งพาเวียดนามมากกว่าที่เวียดนามจะพึ่งพาอาศัยลาว เวียดนามอนุญาตให้ลาวใช้เมืองท่าคานังได้โดยปลอดภาษีและให้เงินกู้โดยไม่มีดอกเบี้ยในช่วงปี ค.ศ. 1978-1980 นอกจากนี้ในช่วงปี ค.ศ. 1976-1985 เวียดนามได้ตกลงทำสัญญาให้ความช่วยเหลือแก่ลาวเป็นมูลค่า 1.3 พันล้านดอลลาร์ (ประมาณ 146.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ในทศวรรษ 1980 ทั้งสองประเทศมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษ นอกจากจะมีการประชุมระดับรัฐมนตรีเศรษฐกิจปีละสองครั้งแล้ว ยังมีการประชุมของคณะกรรมการเฉพาะกิจในด้านการค้า ความร่วมมือกันในการใช้แม่น้ำโขง ในการประชุมที่นครฮานอยของคณะกรรมการร่วมเวียดนาม-กัมพูชา-ลาว ในเดือนมีนาคม 1983 ที่ประชุมได้กำหนดแผนงานความร่วมมือทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสาธารณสุข และในเดือนกุมภาพันธ์ของปีเดียวกัน คณะกรรมการวางแผนเศรษฐกิจของทั้งสามประเทศได้ประชุมกันที่นครโฮจิมินห์ และได้ตกลงกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกันระยะ 5 ปี คือช่วงปี 1986-1990

อาจกล่าวได้ว่าการพึ่งพาทางด้านเศรษฐกิจที่ลาวมีต่อเวียดนามปรากฏในทุกๆ ด้านเช่น ด้านการศึกษา สาธารณสุข คมนาคมขนส่ง การเกษตร ส่วนในการปฏิบัติด้านอื่นๆ คือด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และด้านวัฒนธรรมลาวก็ได้อาศัยความช่วยเหลือจากเวียดนามเช่นเดียวกัน

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่า ภายหลังจากที่ทั้ง 2 ประเทศได้รับเอกราชในปี ค.ศ. 1975 จึงได้พร้อมกันสร้างสรรค์การพัฒนาของแต่ละประเทศ เพื่อให้ทั้ง 2 ประเทศที่เคยมีความผูกพันช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการพัฒนาและปกป้องรักษาเอกราชให้มีความยั่งยืนและขยายตัวตลอดไป สองชาติลาวและเวียดนามได้ทำสัญญาต่างๆ ร่วมกันหลายฉบับในวาระต่างๆ กัน

การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและความร่วมมือระหว่างเวียดนามกับลาวในการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมและในการเสริมสร้างความมั่นคงแก่ระบอบคอมมิวนิสต์ของทั้งสองประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศมีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้นจนถึงขั้นมีการทำสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในปีค.ศ. 1977 ซึ่งสนธิสัญญานี้ได้ชี้ชัดถึงความสัมพันธ์

ชั้นพิเศษระหว่างสองประเทศ โดยปฏิบัติตามแนวทางสากล การพ้อ่านจอธิบายโดยของกันและกัน
 จนนำไปสู่การลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพและการร่วมมือระหว่างทั้งสองพรรค สองรัฐและ
 ประชาชนทั้งสองชาติลาวและเวียดนามในปี ค.ศ.1977 นั้นซึ่งต่างฝ่ายต่างมีผลประโยชน์โดย
 สามารถอยู่ร่วมกันและส่งเสริมร่วมมือกันได้โดยสันตินั้นได้แสดงให้เห็นได้ว่า สมมติฐานที่ตั้งไว้
 ในเบื้องต้นนั้นได้รับการพิสูจน์โดยพฤติกรรมของสองประเทศอย่างชัดเจน

นอกจากนี้กรอบความคิดตามทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและความร่วมมือของ
 Robert O.Keohane และ Joseph S.Nye ที่ใช้เป็นกรอบใหญ่ในการศึกษานั้นสามารถใช้ในการ
 วิเคราะห์และอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปี ค.ศ. 1977-1997 ระหว่างลาวและเวียดนามได้เป็นอย่างดี
 และสอดคล้องตามสมมติฐานการศึกษาที่ตั้งไว้ เช่น ระบอบการปกครองแบบสังคมนิยม ปัญหา
 ความมั่นคงร่วมกันและการปฏิรูปเศรษฐกิจตามแนวทางเดียวกันระหว่างลาวกับเวียดนามได้
 ผลักดันให้ทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดต่อกัน

ศูนย์วิทยพัทยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย